

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Isten adományai között, melyekkel az embert megáldja, talán legtrikább a beszédnek, a gondolat kifejezésének az a tehetsége, hogy tudjon másokban érdeklődést ébreszteni, főképpen oly lelki és örök dolgok iránt, a melyeknél már megvan szűnve a szenvedély. A papi hivatal erre a tehetségre van alapítva, s épen úgy megköveteljük mindenkitől, mintha közös adomány volna.

Thom Hamilton.

Ima,

mondotta Kálnoki Bedő Lajos nyugalmazott unitárius lelkész és egyh. tanácsos koporsója felett Új-Szekelyen, ápr. 16. 1902. Barabás Lajos, sz.-kereszturi unitárius lelkész.

Örökké való Isten, édes atyánk! Te benned vetett rendíthetetlen bizalommal, a Te szent akaratodon való gyermeki megnyugvással vesszük ajkainkra szent nevedet, s imádunk e gyász-koporsó mellett, melyben a Te öreg szolgád piheni egy hosszú élet fáradsalmait, alussa csendes, édes álmát. Áldunk menynevei felség az erőért, a segedelemért, melylyel őt életének sok esztendőiben atyailag támogattad, áldunk az édes örömekért, a mikkel boldogítottad, s áldunk a vigasztalásért, melyben a sors csapásai, csalódásai és szenvedései között is mindvégig fenntartottad lelki erejét.

Oh mert az élet neki sem termelt mindig rózsákat, érezte ő annak sokszor szúrós töviseit is, nem folyt az reá nézve sem mindig csendes patakként, mely virágok közt csörgedez, hanem gyakran kiáradt, s szép reményeit iszappal keverte be. Csaknem egy század repült el feje felett a te kegyelmedből oh Isten! Változásokban, cseményekben gazdag száz év! Ifjusága barátai egyen-

ként hullottak el oldala mellől, elszakadt tőle szívének hű társa, kiről agg napjaiban is oly édes gyönyörűséggel emlékezett. Most derült idő ragyogott felette, majd sötét felhők boríták be élete egét. Gyönyörködött áldásos esztendőikben, s átszenvedte az inségnek nehéz éveit, midőn, az ur kibocsátván ostorait, eltört a kenyérnek botja, kitört a harcok fergetege, nagy dögvész pusztított, hogy keseregtek a föld minden lakosai. Sokszor megdördült feje felett az ég, megrendült lábai alatt a föld. Látta magyar hazánk alkotmányos szabadságának újra születését, keresztre feszítését, ismét feltámadását, átélte unitárius szent vallásunk mult századbeli minden küzdelmeit. Szíve sokszor vérzett, reménye mindig újra éledt, s kimondhatatlan boldog volt, midőn megérthette, hogy hazánk és egyházunk hajója, annyi ellenséges szelek és háborgó hullámok között is biztos révpártot talált. Áldunk oh Isten, azokért az örömkért is, a mikben őt, mint hazáját és egyházát szerető férfiut részesítéd.

De te nagy Isten, édes atyánk! nemcsak hosszú élettel ajándékoztad meg őt, hanem adtál neki erőt, egészséget, hogy a hosszú élet terheit elhordozhassa, adtál lelki tehetségeket, hogy a szolgálatot, melyre elhivtad, betölthesse. Lelkészi működését apostoli egyszerűség jellemezte, kötelességérzet irányította, s az a krisztusi szeretet hatotta át, mely nélkül rezgő ércz és pengő czimbalom vagyunk, s mely ha szívében lakik, maga Isten lakik ott, mert Isten is szeretet. Nem csak tudta, de gyakorolta is, hogy a hit jó cselekedetek nélkül meghalt, hogy az intés, prédikálás, példaadás nélkül mit sem ér, hogy csak az találja meg az utat a szívhez, a mi a szívből ered, sirt a sirókkal, örült az örülőkkel, s elmondatta nagy mesterünkkel példát adtam nektek, hogy a mint én cselekedtem, ti is aképen cselekedjete. Szeretetért, szeretetet, szívért szívet nyert cserébe. Oh legyen áldott Uram! a te nagy neved azokért az örömkért is, mikkel egyházi pályáján boldogítottad.

De boldoggá tetted őt szeretetnek Istene, édes Atyánk! főleg családi életében. A szív meleg vonzalmán épült házasságát megáldottad szerető gyermekekkel, kiket családi érényekben, vallásosságban, Istenfélelemben nevelt fel, kiknek boldogítására szentelte életét, s kiknek boldogságában találta élete boldogságát, s öregsége napjaiban sem volt édesebb gyönyörűsége, mint mikor gyermekeiről, azok előhaladásáról beszélgethetett. Nem dicsekedett ő, minthogy egy szegény unitárius pap nem is dicsekedhetik, világi vagyonával, kincseivel; de mint a Grachusok anyja, ő is örömtől ragyogó szemmel mondhatta el, gyermekeiről: ezek az én ékszereim, ezek az én gyémántjaim.

Immár elvégeztetted minden! A szerető szív nem dobog többé,

az áldó kezek lehanyatlottak, a beszédes ajkak elnémultak s a nemes lélek elhagyta porhüvelyét. És mi a kik itt maradtunk, szerettei és tisztelői, fájó érzéssel tekintünk utána.

Ott állnak koporsója mellett, a kik szívéhez életében is legközelebb állottak, szerető gyermekei és unokái, kik hálás szívök melegével igyekeztek az öreg édes apa, nagy apa életének alkonyát felderíteni, oh enyhítsd uram fájaldalmunkat ama megnyugtató öntudattal, hogy gyermeki kötelességüket mindvégig hiven teljesítették, s áld meg őket ama kettős áldással, a mit a szülőket tisztelő gyermekeknek ígértél, hogy hosszú életüek legyenek e földön és jól legyen dolgok.

Immár bocsásd el Uram! a te megaggott szolgálodat békeséggel, add meg neki a te idvezítésednek örömét. Ámen.

Megérkezett az elválás szivrendítő pillanata. Tisztelendő Bedő Lajos nyug. lelkész atyánkfia életének 92-ik, özvegységének 10-ik évében pihenni tért. Legyen kiérdemelt nyugalma csendes. Álmai felett virasszon a hálás emlékezet, lelke pedig ott fenn a csillagok felett, találjon dicsőbb életet! Isten vele, Isten velünk! Amen.

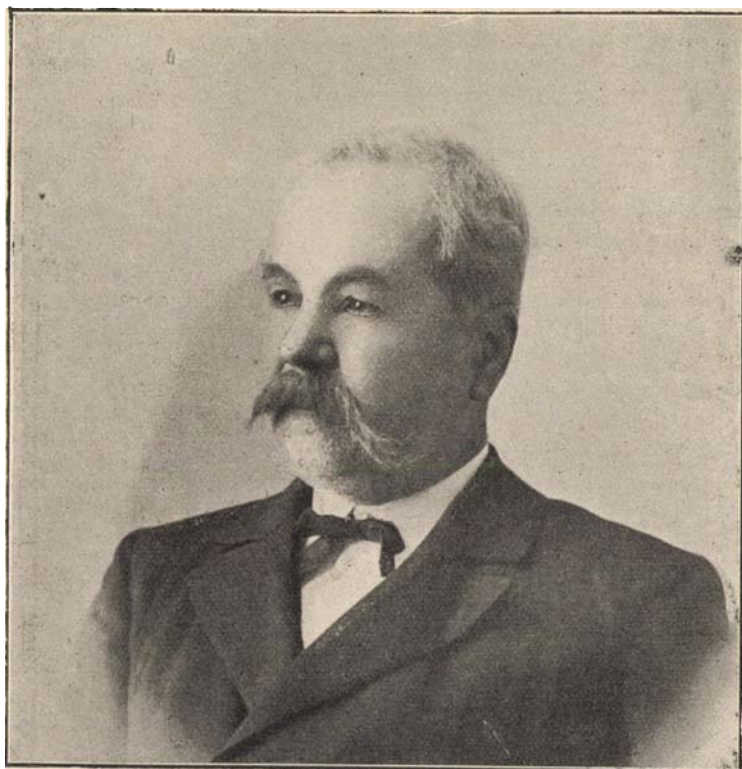
Sándor Mózes.

(Arczképpel.)

Sokan vannak, a kik egyben vagy másban kiválnak embertársaik közül; de annál kevesebben olyanok, kikben a legszébb emberi erények teljes harmóniába olvadnak össze. Az ilyen kevesek közé tartozik *Sándor Mózes* kir. tanácsos, Udvarhelyvármegye nyugalmazott tanfelügyelője, kinek arczképet mutatjuk be olvasóinknak. Már maga a kép sokat beszél, de még nem mond el mindent. Teljesen nem tükrözi vissza azokat a szép tehetségeket és tulajdonságokat, azt a kitartó munkásságot és tiszta jellemet, melyek az egyszerű unitárius papfiut a köztisztelet és becsülés lépcsőjén át a királyi elismerés és kitüntetés magaslatáig emelték. Ezt az életet, ezt a jellemet akarjuk a kép kiegészítéseül, a szűk térhez mért rövidezséggel, főbb vonásokban ismertetni.

Sándor Mózes Nagy-Kedében 1839. jun. 27-én született. Atyja jánosfalvi Sándor Ferencz unitárius pap volt, anyja Egyed Mária szintén papeány. Sándor Mózes tehát az „Aron házából“ származott s talán ennek tulajdonítható az a mély vallásosság mely egész életét megaranyozza. Elemi iskoláit Kénosban kez-

dette s H. Oklándon végezte, mely helyekre atyja időközben költözött papi minőségben. Középiskolai tanulmányait Sz.-Kereszturon kezdette s Kolozsvárt végezte, hol 1858-ban tett érettségi vizsgát. A theológiát is itt hallgatta. Majd 1860 - 61-ben a heidelbergi és göttingai egyetemeken gyarapította ismereteit, mely idő alatt Londonba is ellátogatott a tanügyi viszonyok tanulmányozására. Sz.-kereszturi gymnasiumunknál 1862-ben

SÁNDOR MÓZES.

tanár lett s ott maradt 7 évig. Házasságra 1866 február 12-én lépett martonosi Gálffy Katalinnal, a kiben minden tekintetben megtalálta az ő lelkének igazi társát s életének védangyalát. Három fiuval és egy leánnyal megáldott, boldog házas életük mindig példányszerű volt, melyből az igaz vallásosság melegsége sugárzik szüntelen. Sándor Mózes mint tanár rendes

hivatása mellett a sz.-kereszturi iskolának 1868-ban történt kibővítésénél is tevékeny részt vett. Az előérekezet jegyzője s az építető bizottság tagja volt. 1869-ben másod-, 1876-ban rendes tanfelügyelő lett. Az Udvarhely vármegyei iskolák színvonalának emelésében, a tanügynek minden irányu fejlesztésében kifejtett áldásos munkásságát méltatni ez uttal nem czélunk. Elég az, hogy hű munkásságát 1893-ban a királyi kegy is a kir tanácsosi czimmal jutalmazta, bár maga szerénységénél és demokrata gondolkozásánál fogva soha semmi czimet és kitüntetést nem keresett. A folyó év elejétől kezdve e sikerekben gazdag s örökre emlékezetes pálya után nyugalomba lépett. Ha e nyugalom alatt az elfáradt és kimerült erők pihentetését értjük, akkor Sándor Mózes, a még most is teljes erőben levő férfi, nem szolgált rá a nyugalomra, de ha az a hűséges és igaz munka jutalma, akkor megérdemelte.

Azonban a neki adatott fényes talentum sokkal szélesebb mezőt tudott beragyogtatni, mint a mekkora az embereknek közönségesen megszokott működési tere. A szorosán vett hivatalán kívül is sokhelyt érvényesítette tehetségeit s mindenütt egész embernek bizonyult. Udvarhelyvármeye közéletében nevezetes hivatás jutott osztályrészébe s ő e hivatást csaknem páratlan tapintatossággal mindig úgy betudta tölteni, hogy a megye közönségének bizalmát és szeretetét a változó viszonyok között soha egy pillanatra sem veszítette el. E megye társadalmának mindig nemcsak oszlopos tagja, de egyik vezéralakja volt, a feltűnésnek legkisebb vágya és látszata nélkül. A hol a közjó felvirágoztatásáról van szó, a hol az erénynek és igazságnak diadalát előbbre kell vinni, a hol az emberiség szentebb érdeke munkát és áldozatot kíván: mindenütt ott van Sándor Mózes. Világos eszével, tiszta itéletével a legbonyolultabb helyzetben is azonnal meglátja a kibontakozás útját s a legkényesebb kérdésekben is kiapadhatlan humorát csillogtatja. Egy találó ötleteiről ismert esperesünk nem minden alap nélkül hasonlította jellemét a Deák Ferenczéhez.

Hát vajjon az egyházárol, melynek tanai az ő tiszta gondolkozásával a legteljesebb összhangban állanak, a melyhez családi traditiói is kötötték s a melyhez ezeken kívül oly erős

szálokkal van füzve (két testvére unitárius pap: Áron Kadácsban, Gergely Abásfalván, nővére pedig derzsi papné) megfelelkezhetett volna-e? A szó igazi értelmében unitárius. Unitárius, mert nem felekezeties. Tanfelügyelőségének hosszas idejében felekezeti szempont soha sem vezérelte s mégis éppen ezért nagy szolgálatokat tett az unitárius egyháznak. 1863 óta egyházi tanácsos. Egyházi munkálkodásában is mindig került a feltűnést és hivalkodást A csendes és biztos haladás embere. A mióta Sz.-Udvarhelyen lakik, azóta az ottani unitárius egyházközségnek hivatott vezére, buzgó apostola, ki érett tanácsaival s mély vallásosságra valló életével felelhetetlen szolgálatokat tett ügyünknek. Huzamosabb ideig mint gondnok vezette az egyház ügyeit, mely idő alatt háza volt a rendes istentiszteletek helye. Azóta is családjával együtt példányképe a vallásos buzgóságnak. Jelenleg is ez egyházközség tiszteletbeli gondnoka, mely fejlődésének és erősödésének mostani stádiumában kiválóképpen számít az ő tapasztalt és kipróbált bölcseségére.

Örömmel is tapasztaljuk, hogy nyugalma nem teljes visszavonulást jelent. A közjóért égő lelke nem is találna nyugalmat, ha jót nem tehetne ott, a hol csak erre alkalom nyílik. Az egyház és társadalom igen nehezen nélkülözhetné kipróbált erejét és önzetlen munkásságát. Előtte még szép hivatás áll.

Adja Isten, hogy abban a széleskörű munkásságban, mely köztiszteletet és becsülést szerzett neki, a mely Udvarhelyvármegye egyik legnépszerűbb emberévé tette, még hosszas ideig találja boldogságát.

Váry Albert.

Séra György negyvennyolcban.

Sorsod akármilyen csillag alatt jára,
Én népem, kedved volt mindig a mókára,
— Nevetni a bajban, játszani a veszélyvel! —
Igy tudta ezt hajdan minden igaz székekely.

Agyagfalvi rétnék a mennyi fűszála,
Több volt a nép, a mely egykor ott megszálla,
Háromszéki karddal, a csiki botjával,
Maros-, Udvarhelyszék minden jó fiával.

Nagy messzi síkságon, föl az égre törve,
Szószék is emelve, nem mondom hány öltre?
De beillett volna kis falu tornyának,
Melyre a madarak megpihenni szállnak.

S miként vihar elé szólnak a harangok,
Keltek a szószékből vészkiáltó hangok :
— »Indulj harcra székely, tömérdek az ellen!
Kiket védtél eddig, törnek hazád ellen!« —

És a biztató szót, mely a szivét vérzi,
Hallja minden székely, ha nem hallja : érzi! . . .
— Öreg Séra György is hej valamit érez,
S helyet tör magának föl, föl a szószékhez.

- »Atyafiak! — kiált — soha ilyen innep,
Örömömben én most hadd ugrom le innen! . . . ;
Lássuk, a csatában, mi lesz a keresztünk?
Ha megélek : - győzünk, ha meghalok : - veszünk!« . . .

S szavát beváltani legott nem is restel :
Ugrik a szószékről bukdácsoló testtel,
S lezuhan a földre, . . . no, nem éppen talpra, . . .
Nézik a többiek : élve-é vagy halva?

Fakad körül a nép sajnálkozó szóra :
— »Hej szegény öregnek itt a végső óra!« —
Dehogy van! . . . föleszmél . . . kél s egy halomra lép,
Séra Györgyöt látván : — »Győzünk! — ujjong a nép.
Pap Domokos.

A székely leányok.

Szegény ember szándékát
Boldog Isten birja!

A hol a szegénység összahalmazódik, ott két dolog várható : vagy elzülles, vagy a munkában megedzett puritán erkölcs.

A székelység soha sem volt gazdag, még vagyonos sem, de mindig nemesen büszke, őszintén erényes, buzgón vallásos és mindenek fölött a maga ura. Csak 25 év előttre kell visszagondolnunk, s egy boldog, megelégtült, munkás, jellemes népet látunk az Aranyos, Nyárad, Nyikó, Homoród, a Küküllő és az Olt környékein.

Templomuk egyszerű, de tiszta és buzgó hivekkel telve. Iskolájuk kicsiny, czimertelen, de a tanítást reggeltől estvig

szorgalommal végezi a derék „mester“, kinek legnagyobb ambíciója az volt, hogy érdemei elismerésül „Tiszteletes“ czimet nyerjen

A vasárnap egész napja az Istennek és a szelid mulatozásnak volt szentelve. Örege, ifja ott volt együtt a falu közepén. Csak azok az anyák sohajtoztak bánatos szívvvel, a kiknek katona fiok volt, mert csak az övék hiányozott. A többi otthon volt mind.

A ki ezeket látta, azt mondotta: ime ez az igazi boldog nép! És boldog is volt szívében, hitében, munkájában és reménységében egyaránt,

Milyen ma? Boldog-e? Fájdalom csak épen boldognak nem mondható, mert ha van is egy két szívós család, a mely erősen őrizi az ősi vagyont, ősi erényt és a székely becsületet, de a nagyobbik rész el van esve. Kis vagyontkája nem is az övé, hanem valamelyik bankké, vagy az uzsorásé.

Egyik szerencsétlenség a másikat szüli. A ki nem csinált adósságot magának, annak csinált más, a kiért kezes volt. Így esett meg, hogy úszik a legszegényebb is a legmódosabb is. Így következtet be, hogy a szép kis falu elnéptelenült s még a kik otthon vannak is a nehéz gondok miatt, nem érnek rá a vigságra.

Szívzaggató ez a szomorú való akkor, ha egy vasárnapon látni szeretnők a vidám ifjúságot. Azokat a 16—18 éves Nyikómenti szép leányokat a kikkél szebbet föld nem termett s a kikkél csak a többi székely vidékek állották ki a versenyt. Azokat a hasonló koru legényeket, a kiknek deli tánczát megirigyelhette a fényes parkettnek még tánczmestere is.

Ugy van, szívünk szinte megszakad, ha megtudjuk, hogy alig marad itthon 2—3, a többi mind eltávozott *szerecsét próbálni*, pénzt keresni, megélni.

Istenem, hiszen nincs is abban semmi nagy baj, mert csak dologra mentek, hogy keresetükkel kisegítsék öregedő szülőiket. Valóban, hisz ez nagyon szép! Mi volna abban oly nagy veszedelem, hogy nem itthon dolgoznak?

Ha nem tudná valaki, ha elvakult volna valakinek a szeme és nem látná, a mit mi látunk, a mit már annyi százan elmondottak, hát olmondjuk mi is.

A székely leányok szétozslásában, szolgálatba menésében először is nagy *nemzeti veszedelem* van. Esztendőnként 10—10 gyönyörű virágbimbó, melynél nem volt szebb Sásron rúzsája, megy szolgálatba egy-egy háromszéki községből, mintegy felényi az udvarhelyiekből *Romániába*.

Mindenütt vannak feslett életű emberek, de a mit egy bukaresti ismerősünk, hosszas tapasztalat után az ottani élet-

ről elmondott s a mit mások is tudnak, az egyszerűen iszonyu, Az embernek arczába szökken a vér és toporzékol, mint a tehetetlenségre hárhoztatott oroszán, vagy könnyez, mint az édes gyermeket temető szülő. És azt kérdezi, hát ennek a magyar hazának nincsen annyi helye, a mely elég kenyeret teremjen ezeknek a szegény ifju leányoknak. Hát nálunk a rózsa olyan bőven terem, hogy pocsolýába dobhatjuk a helyett, hogy ablakunkban tartanók, mint régen?

Szülők, papok, tanítók, emberek, ha van szivetek, ha emberek vagytok még, álljatok elejökbe azoknak a szegény gyermekeknek, ne ereszszétek az örvénybe hogy elveszenek. Hát nem tudjátok, hogy az a rongy pénz, a melyet ők becsületök árán nektek haza küldenek, átkosabb, mint a judásféle 30 pénz. Hát ti temető-helyet akartok vásárolni rajta ezeknek a szerencsétlen fiataloknak?

Itt hát a nemzeti veszedelemmel egyenlő nagy az erkölcsi.

De az még nem elég, hogy a keleti országokba menéstől visszatartsuk. Még egy másik bajra rá kell mutatnunk, a mi *itt a hazában fenyegeti*, főleg leányainkat.

Most már a nagy városokba sietnek, mert ott több pénzt kapnak és vigabb életet. Szóljunk-e az erkölcsi veszélyről? Elég volt már abból, mert ha nem is vagyunk talán olyan rosszak, mint a keletiek, nemis sokkal jobbak. Van itt örvény száz meg száz. De itt mégis jobban védhetik az anyák, kik jól nevelték leányukat, mert közelebb vannak s jobban meghallják a szót. De nemcsak az erkölcsöt fenyegeti veszély, hanem a *hitet* is. S vajjon kisebb-e ez annál? Ki mondaná?

Nem szólhatunk oly nyíltan, a hogy a dolgokat tudnunk adatott, mert amugy is túlságosan nagy a felekezeti surlódás. De azt nem szabad elhallgatnunk, hogy főleg leányaink hite fölötte nagy veszélyben forog a vegyesvallásu községekben, de jóval nagyobbban a városokban. A városok el vannak özöüölve: az oltár, Mária szive, szent szűz, Rózsafüzér s más női egyletekkel. Volna-e nekünk ezekről egyetlen szavunk, ha a maguk dolgát végeznék, ha csak a maguk kapuja előtt sepernének. Egyáltalában nem. De szabad-e hallgatnunk, midön látjuk, hogy minden törekvésük a csábítás, hódítás, térítés. Szabad-e hallgatnunk, midön tudjuk, hogy a tisztán unitárius községből Kolozsvárra érkezett unitárius leányt első szabad vasárnapjan a Mária-kép elébe csalja régi ismerőse, a kivel ő a maga templomába indult s az idegenbe jutott, mivel nem tudta melyik az övé, csak akkor jött rá, mikor a másik egy sötét sarokban térdre állott s keresztet vetett. A buzgó unitárius leány futva menekült haza, de majd máskor a tappintatosabb öreg asszonyok kezére kerül!

Sok szegény anya sirva sir kis gyermekeiután, a kiknek nevelésére füt-fát ígértek, „de persze, csak ugy, ha oda adja“. Hogy mit adtak nem kutatjuk, mert a jótékonyságnak nem vizsgáljuk színét, de vizsgáljuk forrását és czélját. Mi megvetjük azt az adományt, a melynek ára hitünk, lelkipugalmunk, vagy a mi azzal egyenlő, becsületünk. Előttünk nincsen érték, a melyért eltűrni tudjuk annak a szegény özvegy anyának jajveszékelését a ki „ha tudta volna, dehog y tette volna, dehog y fogadta volna el.“

No hát ez a másik nagy veszedelem, a melyet tovább nem ecsetelünk, hanem kérve kérjük a szülőket, a lekipásztorokat, legyenek öreik gyermekeik, ifju hiveik hitének, mert a veszély közel van, sőt már itt az ajtó előtt fetreng! Ezek a szegények elzül lenek, elvesznek a vallásnak is, az elkölc snek is, a munkának is!

Látó.

A Nők világa érdekében.

Mindazokat a kik a Nők Világa iránt rokonszenveznek, kedvesen fogja meglepni az alábbi levél. Ujabb bizonyíték a mellett hogy a Nők Világának van jövője. A magunk részéről szives köszönetet mondunk e helyen is önagságának hogy az Isteni gondviselés iránt érzett hálájával nőtársait oly nemesen kész teti a buzgóságra. Szerkesztő.

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

A husvéti szent ünnepek harmad napján velünk történt kis incidens és mondhatnám nem mindennapi esemény kész tet e sorok irására.

Jó Szülőimnél M.-Méhesen töltöttük az ünnepeket, onnan visszaindulva, vigan kocsizánk egyforma ügetésben haza felé a mint egyszerre a második falu előtt lévő örházon valamivel, tul egy hirtelen kanyarodoból előttünk termett egy trüszkölő lokomotiv, szédítő gyorsasággal; lovaink e váratlan zaj- és látományra megijjedve oly hirtelen ugrottak félre, hogy a széles országút közös közepéből egy pillanat alatt az árokban valánk, mint egy másfél méter mély sánczban, lóvastul mindenstül bedölv e. Leirhatatlan volt ijjedelmem! Egy egészen csukott landawerban, két kis leánykámmal és a francia kisasszonnyal össze-vissza egymásra esve, pakkjainkal együtt; pár pillanat telhetett el mig realizálni tudtam a helyzetet, e közben ijjedelmünk csak növekedett, mert valamennyien egyszerre kezdénk sirni, és kiabálni kiszabadításunk után. Végre kocsisunk feltá-páskodva eséséből, felénk közeledhetett, s ajtónkat mely égn e meredt kinyitá. Először is kisebbik leánykám at Edithkémet, kinek lába feletti jajgatása ejtett kétségbe — kiemelé, még pedig csodák csodájára épen! Utánna Olguskám at, s végül én-

magam is föllálva önkénytelen jóleséssel öleltem át egy borzós képű oláh bácsikát, ki szives előzékenységgel segítette kiszállnom kellemetlen fogságomból. Képzeltetni ezek után örömem és boldogságom, látva, hogy mindnyájan épen kerültünk ki a chaosból; hol ijedségnél és kisasszonyunknak a fejéu kapott ütésénél, mely szintén nem sulyos, nagyobb bajunk nem történt. Valóban bámulom és Isteni gondviselést látok benne. Kedves kicsinyeimnek is így magyaráztam meg, szerencsés megmenekülésünket, és figyelmeztetém őket, de jó volt imádkozni elindulásunk előtt; mert tudniillik ez általánosan ösmert kis imát:

Isten nevében indulunk el
Ö segélyen kegyelmével stb.

minden utazásnál elmondtam velök! Ezek után összetett kezekkel együtt rebegettünk hálát ahhoz a Gondviselőhöz kiről méltán elmondhatjuk: ha Ő velünk, ki ellenünk? S egy órai késéssel, ezek után még mindig mondhatni, szerencsésen megérkeztünk. Így jutott eszembe, e kis kellemetlen helyzetből való szerencsés szabadulásunk fölötti hála érzetből, hogy a „Nők világa“ érdekében parányi tehetségemhez mérten egy kézimunkával járuljak hozzá, melynek minden ötésébe hosanát fogok himezni! azon óhajommal együtt, hogy kedves lapunk, melynek én férjem után vagyok híve, erősödjék és magasztos szent czéljait érje el, az egy igéz Isten nevében! Amen.

O. T. W. S.

Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között.

Felolvasás a Dávid Ferencz Egylet ülésén.

Egy pár héttel ezelőtt arra kért fel egyletünk buzgó titkára, hogy tartsak felolvasást a D. F. egylet egyik ülésén. Örömmel vállalkoztam volna, de nem volt tárgyam. Megnyugtattott, hogy ad ő tárgyat s rögtön kész is volt egy felolvasás jó hangzású czímével: „*Vallás és tudomány*.“ Azután a kérdésről beszélgettünk. Hogy kellene tárgyalni a tételt, hogy általánosan érthető, időszerű legyen s némi vonatkozás se hiányozzék belőle napjaink vallási és tudományos mozgalmaihoz?

Ismertetni kellene a természettudományok mai állapotát, a kutatás mai módszerét, irányát, azokat az alapvető fontosságú elveket, a melyek szerint ma a kutatás foly, a tudomány két-

ségkívül megállapított és megczáfolhatatlan eredményeit. Másfelől ismertetni kellene a vallástannak ama tételeit, a melyeket a természettudományi kutatás nem nélkülözhet, mert határos a területük s mindegyre — nem akarva is — egymás rétvén kaszálnak.

Ezek ismertetése után aztán látni fognók, hogy a természettudományi kutatás egészen más alapokon nyugszik, mint a vallástudomány hagyományos bibliai előadása, nemcsak, hanem mély és áthidalhatatlan ellentétek, ellenmondások vannak a kétféle tanítás tételei között. Egyszóval arra az eredményre jutunk, hogy napjainkban a vallásos gondolkodás válságba jutott; komoly és nehéz válságba, a melyből csak úgy szabadulhat, ha sok hagyományról, sok legendáról, sok költői képről lemond.

Titkárunk által felvetett kérdést ilyen irányban és gondolatok között fontolgattam magamban, midőn a szerencsés véletlen egy érdekes könyvet juttatott kezeimhez. Ugyanis a múlt év május havában a vallás kérdéseiben szabadon gondolkozók a világ minden részéből összegyűltek Londonba egy nemzetközi congressusra. A congressuson elmondott beszédeket, értekezéseket kinyomatták. A Főt. püspök úr gondosságából magyarul is fogjuk e beszédeket olvasni. Egyik ott elhangzott felolvasás lefordításával bizatván meg, tanulmányozni kezdettem a beszédet, a melyet Pfleiderer, a berlini egyetem nagyhirű vallástanára „*Korunk vallási válsága*“ czimen olvasott fel.

Rendkívüli meglepetésemre a beszéden ugyanazok a gondolatok vonulnak végig, a melyek foglalkoztatták titkárunkat és engem is, mikor a kérdést először tárgyaltuk. Ebből a szerencsés körülményből biztatást merítettem, s a titkár úr által először feladott czímet így változtattam: „*Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között.*“

Ezek után már tulajdonképpeni tárgyamra térve, először is a czím magyarázatául kell még valamit előre bocsátanom. A vallás fogalmát kétféleképpen lehet érteni. Egyik értelmében egészen alanyi, egyéni s jelenti azoknak az érzelmeknek összeségét, a melyek minden ember vallási világnézetét alkotják. Ilyen értelemben e felolvasás keretében nem lesz szó a vallásról. Másik értelmében tárgyi, ismerettani s magában fog-

lalja mindazokat a tudnivalókat, és ismereteket, a melyeket az u. n. hittan vagy vallástan, mint tudomány szokott közölni. Én ez utóbbi értelemben fogom a vallást tárgyalni s egy néhány kiválasztott példán megmutatni, hogy az ily értelemben vett vallás tanításai ellenmondásban vannak a természettudományok tanításaival.

Azonban a tudomány szó is csak némi elnézéssel szerepelhet e felolvasás címéül. Mert példáimat középiskolai könyvből, a középfoku tanítás anyagából fogom venni, már pedig az iskola, kivéve talán az egyetemi tanítást, valódi tudományt, a szó szoros értelmében vett tudományt nem ad; közöl ismereteket, anyagot a tudományhoz egész biztos és megdönthetetlen eredményeket, de mellőzi a vizsgálódásnak ama magasabb területeit, a melyeken a tudomány rendszerei felépülnek.

Igy igazolva lévén e felolvasás czime, lássuk megvilágítva azokat az ellenmondásokat, a melyekről említést tettem.

Vizsgáljuk először a teremtés kérdését. A középisk. tanuló a hittanban¹⁾ e kérdéstről ezeket tanulja: „Isten az egész mindenséget semmiből teremtette.“ Másutt megint:²⁾ az anyagi világot Isten 6 nap alatt teremtette, u. m. az első napon a mennyet és földet, a másodikon az égboltozatot vagyis légkört, a harmadikon a vizek elkülönülnek, a szárazon megkezdődik a növényi élet, a negyediken teremtette a napot és holdat ötödiken az alsóbb rendű állatokat, a hatodikon a tökéletesebb állatokat és embert. Az emberi nem kora a szentírásban foglalt chronologiai adatok szerint 6000 évnél nem tehető többre. Ezt tanulja a VI. o. tanuló mondjuk pl. holnap reggel 8—9-ig a vallástanból 9—10-ig fizikára megy és mondjuk, hogy éppen a föld előállításáról, a növényi és állati élet keletkezéséről van szó. A természettudományok tanárától itt ilyenforma magyarázatot fog hallani: Régi igazság, a melyet már az ókorban ismertek, hogy semmiből semmi sem lesz. Így a világ sem állhatott elő a semmiből, hanem egy nagyon valószínű feltevés

¹⁾ Dr. Titz Antal, Katholikus vallástan. II. r. Ágazatos hittan. A középiskolák VI. o. számára. Budapest, 1898. II. 1.)

²⁾ U. o. 14. 1.

szerint valami alaktalan izzó gáz- vagy ködszerű tömeg örök törvények szerint mozogni, forogni kezdett; e forgás következtében az évek százazeinek folyamán megalakult a föld mai alakjában és mai hőmérsékletével, a mely aztán lehetővé tette a növényi, majd az állati élet előállítását. A mit a bibliában a világ teremtéséről Mózes próféta följegyzett, az nem valóság, csak képzelődés szülte költemény, melynek megvan halhatatlan értéke és bece, mint költeménynek, de igazságot, természet-tudományi eredményt abban hiába keresünk. Aztán telve van már magában ellenmondásokkal a teremtés története, magyarázza tovább a természettudományok tanára. A teremtés első napjáról van szó akkor, a mikor a nap csak a 4-ik napon jelenik meg; az első napon világosságról, a 3-on növényi életről van szó, holott a napról, a mely pedig mindkettőhöz szükséges, csak a 4-ik napon tesz említést. Hogy lehet világosság és növényi élet ott, a hol hiányzik a nap? Látjuk tehát, hogy a bibliai teremtés története nem oly sorban, oly fokozatok szerint foly le, mint a minőt a természettudományok a föld kialakulására vonatkozólag megállapítottak. Aztán a földtani kutatások, a napról-napra előkerülő ásatag maradványok, régi népek, indusok, chinaiak, egyiptomiak időszámításai stb. mindazt mutatják, hogy az emberi nem korát e földön nem 6, hanem sok százezer évre kell tennünk

Igy fog magyarázni a természettan tanára. A tanulók egyrésze elfogadja e tanítást minden reflexió nélkül. A figyelme-sebbje azonban észre fogja venni az ellenmondást. Jobban megnézi vallástani kézikönyvét, hogy vajjon jól tanulta-e, jól értette-e? A 15. lapon ezt fogja olvasni: „Oly kérdésekről, a melyek a természettudományokkal vonatkozásban állanak, csak másodsorban nyilatkozik Mózes. Ámde a szentírás, mint Istentől ihletett mű, ezen kérdéseken sem tévedhet s így a természettudományokkal sem jöhet összeütközésbe.“ Egy lappal hátrább: „A szentírásnak teremtés-története a természettudományokkal nem áll ellentétben, sőt a természettudományoktól elért igaz és biztos eredményeket megerősíti, szentesíti.“

Ezek után már kétségben van a tannló, hogy melyiknek higgyen, melyiket tartsa igaz tanításnak. A józan eszéhez for-

dul s az eredmény az lesz, hogy elveszti hitét a biblia hitelében s ez még hagyján, de sokszor a vallás egyéb kérdéseiben és a hit dolgaiban is.

(Folyt. köv.)

„Az ördög a hazugság atyja.“

„Még érheti nagyobb szerencsétlenség is az embert, mintha hazugsággal ér el valamely sikert. Soha nem tudja, mikor rántja le a sötétség birodalmába. Rendesen akkor, a mikor legboldogabbnak érzi magát“

Ezt az igazmondást Közlönyünk januári számában olvastam. Egy hónap telt el azóta. Megjött a februári szám is. Hosszú idő egyik Közlöny megérkezésétől a másikig, mert a miben van érdekes, tanulságos és lelkesítő, azt az ember alig-alig győzi türelemmel várni.

Igen természetes, hogy a különféle tartalmu és irányu cikkek olvasása közben sok minden megragadja a figyelmet s néha még egy-egy szunnyadozó gondolat is fölzavarodik mély álmából. Velem legalább így történt. Megragadta figyelmemet a „szegény asszony“ különös esete Nagy-Érnyében, a hol egy asszonynyal beszélt az uton s az megkérdezte tőle, hogy milyen vallásu? Mindjárt eszembe jutott az idézett igazmondás is, hiszen úgy talál arra a rosztan tanított, lelketlenül félrevezetett utonállóra (leginkább tanítójára!), „a ki kinevette, kicsufolta s azt mondta neki, hogy a reformátusok és unitáriusok rosszabbak a zsidóknál s hogy Jézust is ezek ölték meg.“

Higye el akárki, nagyon elkeseredtem, a mikor ezt az elszomorító tényt olvastam. S elkeseredésemben egy még szemebetünőbb példa újult föl emlékeimben. Mert világos mint a nap, hogy ezek a hazug, ugynevezett lélekmentő tanácsok vallásos oktatás utján kiszivárgó szemfényvesztések a sikerért! És ha napjainkban egy kicsikét komolyabban belenézünk e titokzatos zürzavarbe, sok mindenre rábukkanunk ám. Valóságos csodabogarakkal találkozunk!

Kolozsvár híres vátosának Kossuth L. utcájában az unitárius templom előtt egyik vasárnap délután történt a következő szemebetünő újabb szimatu eset.

Éppen jöttünk istentiszteletről. A tolongásba belekerül egy öreg asszony. Csoszogott a „hostát“ felől, vezette unokáit, egy kis fiut és leányt. Az orgonaszó szelid hangja a templom felé irányította a gyermekek figyelmét. A fiucska jobbra-balra nézés után szempillantásra a küszöbön termett s indult befelé, vonzotta a zene. A lánykának nem volt ily nagy bátor-

sága, jóságos arcza nagyanyja felé fordult, s kérte, hogy vigye be. Ekkor vette észre az öreg, hogy a fiú nincs mellette s csaknem a templomban van már. Fogadni mertem volna, hogy arczának ránczai közé még egy nem fért volna el s lám e pillanatban a megütközés és harag miatt kicsücsörödtek a megkétszereződött megszámálhatlanok.

Kiczipelte a fucskát, közben fenyegetve: „Agyonütlek, ha bemered a lábad tenni Nem meséltem eleget, hogy ezek az unitáriusok mennyi ártatlan hívő vérért kiontották?!“

Összenéztük. a kik ott körülötte állottunk. Fele se tréfa! Jertek, beszéljünk vele, tegyünk lakatot a szájára!

— Ugyan hagyj békét neki, ne hederits reá.

— Dehogy ne, hátha kitudódik, hol rág az egér!

Azzal az öreg mellé állitok, a ki vette észre a dolgot. (Szörnyen gáncsolhatta lusta lábait.) Látva, hogy köntörfalazásnak helye nincsen:

Igaz, igaz, most is csak azt állitom! És rángatni kezdte igenlőleg fejét s igazgatta idegesen öreg pápaszemét.

— Jól van néni lelkem, nem akarom lebeszélni, csak mondja meg . . .

— Nem biza, ha akarúá, se tudna meghazudtolni, mert azt az én tisztelendő szent atyám mondotta!

— No akkor feltétlenül igaz!

Nem sokáig háborgattam a győztést. *Szántam szegényt.* Hadd menjen, maradjon meg együgyü hitében, hiszen ő nem oka, arról nem tehet

Ezután meghánytuk-vetettük egymásközt az esetet, hol komolyan, hol könnyelműen. Közbe-közbe utánok nézegettünk, oly fontoskodólag magyarázott valamit unokáinak. Vajjon miről szólt a nóta? . . . Szegény gyermekek!

Az asszony a szempéteri (Szent-Péter) templom környékén lakik. Itt hallja és tanulja az ártatlan lélek a kiszámított, bujtogató, veszedelmes vallásos oktatásokat. És milyen érdekes e szomorú valóságban, hogy ő és más környékbelle nem afféle „mészáros“ kezek muukája közben bódult és bódul meg, a mely kezek annál a másik „szegény asszony“-nál az ispotályban gyóntatni akarólag mozogtak volt, itt holmi „szakeres“ atyafiak szenteskednek és tartják az ilyen fajtájú léleknemestítő előadásokat.

Sok embernek és testületnek szokása, törekvése, (!) hogy saját átélit hibáját, bűnét másokra keni s velök másokat gyaláz, hogy ezzel is újabb sikereket biztosítson magának a vak világ előtt! . . . Az ök kezükön száradt sok ártatlan hívőnek vére, mikor a többi templomokkal a szempéterit is elharcozták tőlünk!

Az igazmondással vigasztalom magamat! Papnövendék.

A budapesti Dávid Ferencz egyesület.

Ha igazat kell szólnunk — már pedig ez kötelességünk — akkor be kell vallanunk, hogy a budapesti Dávid Ferencz Egyesület ebben az egyesületi évben többet működött mindenkinél, s talán az egészénél is, mert Kolozsvárt is, a nyilvánosság előtt, a közgyűlésen kívül csak három felolvasó gyűlés és egy házi estély volt. A vidéki egyesületekben kevés. Mondhatnók, vigasztalásul, fiatal még, s energikus.

Bizonyos, hogy a budapestiek az első lépésre fordítottak nagy gondot. Sikerült. Az unitáriusságot megmozgatták, tagjaik száma a 200 felé közeledik. A közönség rétegeiben fölébredt az érdeklődés és megis maradt miután látta, hogy itt komoly törekvés van a legszebb és legnemesebb vallásos és erkölcsi igazságok érdekében.

Nem kívánok személyekkel foglalkozni, de az elért siker igazolására azt is meg kell említenem, hogy a bpesti D. F. élén Ürmössy Miklós min. tanácsos, egy kiválóan képzett és jeles szónoki tehetség s a mellett vallásosan buzgó ember állott, az Unitárius Közlöny nagyra becsült és szeretett írójával Perczelné Kozma Flórával, a derék igazgató és általánosan ismert író Kozma Gyulával, mint elnökök. Az a kiváló szerencsésük is meg volt, hogy a költő Józán Miklós lelkész és Buzogány Ágnes tanárnő a titkárok egy buzgó választmány élén.

A mozgalmat széles mederben vezették, a felekezeti színezetet kerülték, a magasabb rendű szellemi élvezetet nyújtották a közönségnek szabadon. A közönség fokozódó érdeklődéssel méltányolta.

Észrevételeim úgy írom, mint az első és utolsó felolvasó gyűlés tanuja. Az utolsó április 12-én tartott, jelen volt Ferencz József püspök ur Daniel Gábor főgondnok ur is.

A tárgysorozat változatos volt. Józán lelkész szép imája után közbe-közbe művészi orgonajáték, ének-szólók. Főtárgy Dr. Vámbéry Armin egyesület tanár, nagyhirű tudós, felolvasása az Izlamról, melynek keletkezését, a keresztyénséghez való viszonyát, az unitárius vallással rokon vonásait vonzóan, nagy tudással adta elé.

Tordai Grail Erzsébet, budapesti tanárnő, az országghírű recitátor, szavalt három gyönyörű költeményt oly elragadó közetlenséggel, hogy a Rachel siralmában sirtunk, s a másikkban elhittük a kis gyerekekkel, hogy beten vannak. Ez a művésznek kellene, hogy végig tanítsa az ország ifjúságát s a szónokias magyar nemzet jövő nemzedéke a tökélyig vihetné azt a mi most nagyobbára csak nyers erő. A közreműködőket sok irányu méltánylásban ré-

szeszítették. Ürmössy elnök a főt. püspök urat külön üdvözölte, a főt. ur két beszédet mondott, egyet az üdvözletre válaszul, egyet a végén köszönetül. Ez utóbbihoz mi is szívvél csatlakozunk s kívánunk a vezetőségnak és a szereplőknek is sok hasonló diadalt.

Boros György.

A legtisztább víz, a legtisztább kristály üveg pohárban is, idővel megromlik, elveszíti üdítő erejét, megzavarodik, elveszíti tisztaságát, mert a levegőben uszkáló porszemek, állatkák (miáz-mák) belekerülnek. Ilyen a vallási élet vize is. Ezért kell fölfrissíteni, leszűrni, néha felforralni.

Unitárius mozgalmak külföldön.

— *As angol unitáriusok* nyugdíjalapot teremtettek lelkészeiknek félév alatt. Carpenter tanár elnöklete alatt egy bizottság neki fogott, s mind a mellett, s hogy a háboru miatt nagy volt a lehangoltság, s hogy a gyülekezetek száma csak 400 körül áll, már 500,000 korona összeget gyűjtöttek.

— *Indiában* 1867-ben egy vallásreform indult meg *Prathana Somaj* név alatt. Prathana sanskrit nyelven imádságot jelent Somaj gyülekezetet. A Prathana Somaj, épen mint az unitarizmus, tárt karral fogadja az igazságot, szeretetet és haladást. Hittételei: Isten tökéletes egység, igazság, szeretet, a világok teremtője és kormányzója. 2. Az imádság hatása szellemileg van meg, minthogy az istentiszteletnek ez az egyedül helyes módja. Az emberi lélek örök tökéletességü, üdvösség a jellem tökéletessége által eszközölhető. 4. Az emberek mindnyájan testvérek, mind egy Atyának gyermekei.

Unitáriusok Bulgáriában. Az unitárius eszmék terjedésének meglepő eredményéről szereztünk tudomást legújában. Tudtuk, hogy a keleti tartományokban, elzártan, van egy-két unitárius. Előttünk nem volt titok, hogy a kis-oroszok ezrei és milliói érdekében már régóta keresik az érintkezést a magyar unitáriusokkal, de mégis megleptek a legújabb hírek, melyekből azt látjuk, hogy Bulgáriában több ezren kiléptek a görög egyházból s önálló egyházakká szervezkedtek. Amerikai missionariusok vezetik a mozgalmat s a kiállottakat részint a congregationalista, részint baptista és methodista tanok szerint akarják irányítani, de a miveltebb elem az unitáriusokhoz akar csatlakozni. Máris van gyülekezetük, tartanak istentiszteleteket, vezetőjük járt már Angliában s készül Amérikába. A vezető férfiú levelet intézett Ferencz püspökhöz, melyben örömet fejezi ki, hogy ily közelben vannak hitsorsosai.

A kezdet nehézségeit a szegénység okozza, de ez őket nem csüggeszti, mert a mi fő, Bulgária törvényei szabad vallásgyakorlatot biztosítanak, s így hát bátorsággal használhatják az unitárius nevet. Szeretnének kiadni unitárius műveket. Angliából már számos kiadványt kaptak; a Ferencz püspök németre fordított könyveit megszerezték. Érdekes, hogy e mozgalom iránt a tanuló sereg s a mivelt osztályok érdeklődnek kiválóan. Vezetőjük Dimitroff ur készül Magyarországra, a hol bizonynyal szívélyes fogadást fog találni

Haladás mindenütt. Mondhatnók közeledésnek is, mivel nem kevesebb. Missouriiban (Amerikai Egyesült Államok) a presbyteri egyház, mely korábban Kálvin követőjének vallotta magát, közelebbről az unitárius Vasárnapi iskola által kibocsátott hittételt fogadta el:

*az Isten atyánk
az ember testvérünk
Jézus vezérünk.
A jellelem üdvözt.*

Hisszük, hogy az emberiség mindig halad előre és fölfelé.

A dunántulról.

Keszthelyen 25 pályatársammal ismerkedtem meg, kik a szélrózsa minden irányából érkeztek oda. Egy-két nap után egymás iránt mindinkább kezdtünk érdeklődni: a mi valamennyinek figyelmét reám irányította — szeretett vallásom neve — az «unitárius» név volt az. Volt is alkalmam bőven magyarázni hitelveinket, szertartásunkat, s ha azt kérdezték — mennyi a számunk? Azt feleltem: Nagyon sok! Érdeklődéssel hallgatták beszédemet egymás közti bírálatukból ellestem azon kijelentést: «Az unitáriusoknak van igazuk.» Sajnos azonban akadt olyan is, ki pogánynak, pokolra valóknak nevezett s kijelentette, hogy nincs tudomása róla, hogy törvényesen el volnánk ismerve valahol a világon! Akkor az ilyen megjegyzésre megkaptam az elégtételt bőkezűen. Egy vacsora után meglátogatta a «derék néptanítókat» a keszthelyi szolgabíró is. Tudomására jutott, hogy unitárius vallású is van a társaságban s hallva, hogy vannak, a ki tiszteletlenül említik e nevet — poharat emelt — beszéde az unitárius elvek fényes magyarázatát foglalta magában és az unitáriusok éltetésével végződött s kérésére elénekeltem: «Oh légy velünk édes atyánk, élünk hű vezéte» cz. éneket. Tekintélyesebb helyről jövő elismerés és nyilatkozat leszerelte az ellenkezőket. Ilyen apostola sok van az unitárius elveknek. Ezért mondtam: mi nagyon sokan vagyunk. Mező-Berény.

Benedek Mihály, unitárius kántor-tanító.

Kegyesszolgálatok maroskőrben 1901-ben.

Szentgericzen: Jakab József és neje Boros Teréz urvacsorai kenyeret ez évben is 4 k., Gál József, Ürmösi Kálmán és Gál Gábor egy-egy ünnepre bort és Simó József szükség esetére urvacsorához egy veder új bort 8 k.

Szentháromságon: Pap Sándor urvacsorai kenyeret minden ünnepre s két ízben bort 4 k., Berzenczey Istvánné urvacsorai bort két ízben 2 k.

Nyárad-Szt.-Lászlón: K. Nagy István urvacsorai kenyeret és bort minden ünnepre 6 k.

Nyomáton: Fekete József urvacsorai bort három ünnepre 3 k., Pető Mózes urvacsorai kenyeret minden alkalomra 2 k.

Nyárad Gálfalván: Kászoni Zsigmondné és Nagy Jánosné urvacsorai kenyeret, Zsigmond Lajosné és Zsigmond Mihályné kenyeret és bort. Fekete Dániel bort egy-egy ízben 5 k., A hitek kántortanítói lak építésére anyagokban és pénzben 300 k.

(Folytatása következik.)

Pályázat.

A *Murányi Farkas Sándor* és neje *Bányai Ágnes* alapítványára pályázat hirdettetik.

Az alapítványnak 1901. évi kamatjából egy jutalom 100 korona pályadíjjal kitűzetik.

Föltételek. 1. Pályázhatnak oly unitárius lelkészek és lelkészjelöltek, a kik az 1901., 1902. évben léptek a lelkészi pályára, vagy a kik lelkészi állásukat még nem foglalták el ugyan, de a püspöki kinevezés már birtokukban van.

2. Miután a *Murányi Farkas Sándor* és neje *Bányai Ágnes* alapítványra ez a hatodik pályázat lesz, az alapító levél 7-ik pontja értelmében „szabad pályázatnak“ nyilvánítatik, melyen a kiválóbb tehetségű, komoly irányú s kiváltképpen kitűnő szavalósónoki képességű ifjú is tekintetbe vétetik, azok mellett, a kik vallás-erkölcsi és hazafias költemények írásában már kitűntek.

3. Pályázók kötelesek írásban folyamodni a jutalomért. A folyamodást föl kell szerelni szigorlati bizonyítvánnyal, kinevezési okmánnyal és a nyomtatásban vagy írásban levő dolgozatokkal és a theologiai önképzőkörben végzett munkálkodás hiteles kimutatásával. A dolgozatok tisztán leírva és összefűzve melléklendők.

Az összes folyamodók között előnyben részesülnek, ha a

feltételeknek különben is megfelelnek, a *kolozsi Farkas Mihály egyenes leszármazói*.

4. Arra az esetre, ha a 2-ik pont alatt körülírt feltételeknek megfelelő pályázó a lelkészi szolgálatban levő, vagy kinevezett lelkész-jelöltek között nem ráláthatnék, pályázhatnak azok is, a kik még nincsenek kinevezve, de számíthatnak arra, hogy legalább egy év alatt ki fognak neveztetni. Az ilyeneknek a jutalom csak akkor fog kiadatni, mikor a püspöki kinevezést benyújtják.

5. A nyílt pályázatok az Unitárius Papnevelő Intézet dékánjához f. évi június 30-ig nyújtandók be.

6. A pályázatok a Papnev. Intézet bizottsága elébe fognak terjesztetni, ennek lévén tiszte a megvizsgálásról és javaslat-tételről gondoskodni. A pályadíjak kiadása, vagy ki nem adása fölött az E. K. Tanács határoz.

7. A pályadíj, a mennyire lehetséges, a nyertesnek ünne pélyesen fog átídatni. A pályázat eredménye és a pályadíj nyertesének neve az Alapítványi Emlékkönyvbe fog bevezettetni.

A Papnevelő Intézet Bizottságának 1902. február 1. tartott ülése határozatából.

Dr. Boros György,
dékán.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— Legfelsőbb kitüntetés érte Kőváry Lászlót az unitárius kollegium egyik f. ü. gondnokot. Király ő felsége a kolozsvári Ferencz József tudomány egyetem ajánlatra tudori czimmal tüntette ki az irodalom s főleg a hazai történelem terén tett gazdag működése elismeréséül. Gratulálunk.

— A kolozsvári unitárius kollégium konviktusi alapjára ujabban adakoztak:

Özv. Beniczky Bathány Ilona grófnő, Czinkota	100	Korona.
Strobenz R.-né, Budapest	2	"
Kállay Ferencz, Nagy-Peleske	3	"
Dr. Gschwindt György ügyvéd, Budapest	15	"
Förster Lajosné, Oravicza	10	"
Szabadkay Ignác, Hertelend falva	10	"
Vitéz A. könyvkereskedő, Kassa	5	"
Gyöngyösy Lajos, Tasnád	20	"
Gonchling Hermann, Budapest	20	"
Döméri Károly, Budapest	10	"
Dukai Takács Ferencz főmozdonyvezető, Kis-Czell	20	"
Fábián Józsefné, Nagy-Kanizsa	1	"
Simonich Zsigmond, Nagybecskerek	10	"
Dr. Steiner Soma, Ujvidék	5	"
Dr. Chester D. Ferencz amerikai konzul Budapest	200	á
Grossmann Ferencz, Budapest	5	"

Ezen közlemény összege 436 k. hozzáadva a Márczius havi közlemény

összegét 330 koronát, a Február havi közlemény 1070 koronáját, az eddigi adakozás végösszege: 1836 korona. Nem nagy összeg, nincsen is arányban az érdekeltek számával, s azokéval a kikre az unitárius kollegium bizalommal tekint. A mostani közleményben csaknem mind kívül állók nevei szerepelnek. Ezt nagyon jó jelnek tekintjük s reménységgel mondjuk, hogy lassan-lassan elfogjuk érni a czélt. Várjuk a többi nemes adományokat. A volt osztálytársak bizottsága nevében. Kolozsvárt, 1902. ápril 23. Nag y Gyula tanár, az alap pénztárnoka.

— **Püspöki látogatás Budapesten** Ferencz József unitárius püspök ur ápril 13—14. napjain a budapesti egyházban tartott vizsgálata után még több napot idézett a fővárosban. Egv esetre vendége volt Székely Ferencz kir. főügyész egyh. gondnokkal és Ürmössy Miklós D. F. E. elnökkel s többekkel együtt Peczel Ferencznek. A kedves háziasszony, lapunk nagybecsült munkatársa nemcsak, hogy legnagyobb szívéllyességgel fogadta, de annak élőszevakban is meghatóan adott kilejezést, mi a főpásztort igen kedvesen lepte meg.

— **A báró Baldáchy protestáns alapítvány igazgató-tanácsában** Tisza Kálmán halálával megüresedett elnöki székbe báró Pronay Dezső ev. egyh. főgondnokot választották meg, a mi országszerzte általános megelégedéssel fog találkozni.

— **Mészkon** a megüresedett lelkészi állomásra Gálffy Zsigmond hódmezővásárhelyi lelkész választatván meg, a főt. Püspök ur kinevezte. Kívánjuk, hogy ifju lelkészünk apostolkodása a hazájában is legyen sikeres.

— **Kálnoki Bedó Lajos**, az unitárius papok nestora, élete 92-ik évében elhunyt Uj-Székelyen leánya, özv. Raffaj Károlyné házánál, karjai között. Két fia Dr. Bedó Albert orsz képviselő és Bedó Lajos, leányai: özv. Raffaj Károlyné, Egyed Mózesné és Máthé Józsefné gyászolják. A néhai a lelkészi pályát Kolozsvárt, mint segéglelkész, kezdette, Csehétfalván és Recsenyében folytatta, mig nyugalomba lépett 1839-ben. Lelkiismeretes, híu szolgálja volt az Urnak. Az egyházi ügyek iránt állandóan érdeklődött. Nagyon vágyódott látni az uj kollégiumot. Betegség és fájdalom nélkül csöndesen elaludott. Ujszékelyen temették el. A koporsója mellett inát Barabás Lajos lelkész mondott. A temetésen jelen volt fia Dr. Bedó Albert, a kereszturi gymnasium tanári kara, Gálffy Kálmán köri gondnok, a lelkészi kar képviselői és mások.

— **Énlakán** az ifjusági dalkör husvét másodnapján este tánczczal egybekötött s igen szépen sikerült dalestélyt s egyszersmid zárünnepéiyt rendezett. Műénekekkel tarkázott szavalatok és monologok után többen a „Czigány“ czimü népszimüvet adták elő meglepő ügyességgel. A tiszta jövedelem 60 kor. Üdvözöljük Nagy Ferencz tanítót, ezen ifjusági egyletnek már régóta derek vezetőjét Csak tovább! Előre!

— **Tanulmányi kirándulást** rendez a kollégiumi igazgatóság Piski — Vajda-Hunyad—Szurdok—Petrozsény—Déva irányában május hó 13—17. napjain A költség 20 koronára megy. A szép vidék megtekintése sok élvezettel és lelki gyönyörűséggel fog járni.

— **Amérikiiasan.** A Cambridge-i Harvard Egyetem rectora Dr. Eliot bámulatos inspiráló erővel van megáldva. Az óriás terjedelmü egyetem java részét ő teremtetete önkéntes adományokból. Közlelebről az orvosoi facultást látta el egy önálló egyetemmel. Először kiszemelte a szükséges területet, megcsinálta a terveket, mert szerinte „Amérikában mindig várják az alkalmat az adakozásra.“ Még nincsen egy éve, hogy az évzárón kihirdette, hogy a helyiség ki van szemelve, s ugyan akkor már azt is jelentette, hogy az első adakozó jelentkezett: Morgan Pierpont ur adott egy millió dollárt (5 millió korona). A mult hetekben aláírás utján begyült 750,000 dollár, s miután a híres fotogén király Rockefeller ettől tette

függővé egy millió dollár adományát, most már meg van a kívánt pénz.

— **Halálozás.** Kelemen Ilona, néhai Kelemen István marosvásárhelyi törv. bíró leánya hosszas sorvasztó betegség után ápril 23-án elhunyt. A derék jó leányt édes anyján és testvérein kívül sok ismerős fájlalja részvétellel.

— **Nyilvános köszönet.** Tiszt. Rédiger Géza, szabédi lelkész úr, Dr. Ferenczy Géza lelkész egyháztagnak útján a nagy-ajtai egyházközség „Kepeváltási pénz alap“-ja javára f. évi márczius hó folyamán 16 korona adományt tett. E nemes cselekedetükért fogadják e helyen is egyházközségünk leghálásabb köszönetét. Nagy-Ajta, 1902. április 6. Lőfi Ödön, lelkész.

— **Nyilvános köszönet.** A kolozsvári unitárius papnevelő intézet önképzőkörének történetére márczius 22-től április 23-áig felülfizettek: József Lajos 1 k. 40 fill., Gothárd Sándor 40 fill. Sándor Áron 1 kor. 40 f., Bíró Pál 40 f. Székely Miklós 6 k., Ádám Albert 4 kor., Lőrinczi István 1 k. 40 f., Ürmösi Sándor 60 f., Varga Dénes 49 f., Kisgyörgy Sándor 1 k. 40 f., Fülöp Albert 1 k. 40 f., Gál Elek 40 f., Kanyaró Eerencz 5 k., Dézsi Mihály 40 f., Ajtai János 4 k. 40 f., Gálfalvi János 1 k. 40 f., Egyed Ferencz 40 f., Péter Sándor 60 f., Nagy Gyula 1 k 40 f., Ozsváth Gábor 40 f. Raffaj Zsigmond 2 k. 40 f. Összesen 37 korona 60 fillér. A füzetek árából 13 kor. 20 fillér Összesen 50 korona 80 fillér, mely összeget pályadíj alapunkhoz csatoltunk. Egyletünk iránt érdeklődő és áldozatkész adakozók fogadják ezen a helyen is önképzőkörünk leghálásabb köszönetét. Ezzel kapcsolatban kérjük azon tiszt lelkész és egyházköri f. ü. go dnok urakat, hogy a kik még e kis füzet megváltásáért adományaikat önképzőkörünknek be nem küldötték: Vagy a füzetet, vagy pedig kegyes adományaikat minél hamarább sziveskedjenek beküldeni, mivel nekünk az év lezárása előtt, tehát már május hónapban el kell számolnunk. Kolozsvár, ápril hó 23. Ádám os y Gábor elnök, V é g h Benjámín pénztárnok.

— **A pálinka.** Emlékeznek olvasóink arra a megkapó közleményre (Megtérés) melyet lapunk 3 számában olvastak Ha nem olvasták volna sziveskedjenek elővenni. Hogy az ott irt eset elsőfele a pálinka szerfeletti kedvelése mennyire általános lehet a székelyek között arra következtetni lehet abból, hogy dr. Demeter Lőrincz főszolgabíró afa szükségesnek látta a következő rendelet kibocsátását:

Th. 1050—902. Tekintetes kjegyző urnak

Utasítom kjegyző urat, hogy N. és N. községekben a korcsmárosoknak vétiv ellenében hirdesse ki, hogy vasárnap és ünnepnapokon reggeli 9 órától d. u. 4 óráig a korcsmát nyitva tartani nem, s egyáltalán ezen idő alatt zárt ajtó mellett, azonnali elhasználás végett sem lehet italt adni.

Ezen rendeletem ellen vétők szigoruan fognak büntettetni. Jegyző urnak s ugy az előjárásnak kötelességévé teszem, hogy ezen rendeletem betartását ellenőrizték s az ez ellen vétőket minden esetben hozzám jelentsék be; megjegyzvén, hogy az ellenőrzés gyakorlására a csendőrséget is utasítottam. Székely-Udvarhelyt, 1902. febr. 25. Demeter Lőrincz főszolgabíró.

A magunk részéről csak helyeseljük ha a fszbíró urak ily erélyesen lépnek föl, mert annyit legalább elfognak érni, hogy templomozás alatt a részeg emberek duhajkodása nem fogja zavarni a csendet, sérteni az áhitatot. Mi is köszönjük eljárását s ennyiben szivesen csatlakozunk a „Köznevelődés“ gyulafehérvári lap „Lesőhegyi“ nevű tudósítójához, de attól tartunk, hogy az a ki őt az unitárius pap fiut hizelegve „a mi emberünknek“ mondja, olyan mint Esopusnak a hollószájában levő derab lusra „leső“ rókája. Timete Danaos et dona ferentes!

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

— A „Nők világa“ alapjára. Az unitárius nők elhatározták, hogy kedves lapjokat a „Nők világát“ állandó lappá fogják növelni. A mit a nők akarnak, meg is lesz. Már többször jeleztük, hogy az alap javára rendezni fognak egy nagyobb szabású sorsjátékot A Dávid Ferencz Egylet Választmányában az ezre megállapodásra jutott. A Nők világa javára **kézimunka adományokat** küldöttek: Raffaj Irma Újszékely 1. Pointlace nyakkendő, 2. Pointlace kötény; Ürmössy Jenőné Benczur Elza Béré: 3. Tányér (fafestés), 4. Kulacs (fafestés); Ferencz Gyuláné Pataky Tinka Gyalu: 5. Kalotaszegi varrottas terítő. 6. Tálczakendő (laphimzés), 7. Himzett terítő; Dr. Boros Györgyné Kolozsvár, 8. Jegyzőtábla (bőrmunka), 9. Kisdoboz (fafestés). 10. Faláda (magyar stílus festéssel.) E munkáknak az ad kiváló becsüt és kedvességet, hogy mindenik darab egyik másik jó barátunk, rokonunk, kedves ismerősünk saját kézi munkája. Ebből a kimutatásból is lehet látni, hogy egy ki. iparmű kiállításunk lesz.

Kérjük azokat a kik szándékoznak hozzájárulni küldjék be adományait Boros Györgynéhez a rendező bizottság elnökéhez (Rózsa-u, 2 sz.)

— Budapesten Vasárnap április hó 13-án ünnepélyes isten tisztelet tartatott a Koháry-utcai unitárius templomban. A körének után a budapesti munkásdalárda tagjainak karéneke következett Krauze karmester vezetése mellett. Imát Ferencz József püspök mondott, főpásztorunktól megszokott egyszerűséggel és meghatottsággal, a melyben áldást kért hazánkra, egyházunkra és az emberiségre. Beszédet tartott Józán Miklós budapesti lelkész, beszéde alapigéjéből felvéve: „Egy az Isten, a kivel mi egyek és mi ő benne vagyunk“, fejtegette a hit, tudás és cselekedet szerinte szavak jelentését. Ezután a szószékből üdvözölte egyházfejedelmünket, főpapunk erre jószágos hangon válaszolt. Bezárta az ünnepélyt a munkásdalárda éneke. Jelen voltak: Daniel Gábor főgondnok és egyházközségünk gondnokai és tanácsosai és szép számú közönség. Ezután közgyűlés tartatott, melyen Dr. Bedő Albert gondnok meleg hangú szép beszédben üdvözölte a püspököt.

A budapesti Dávid Ferencz Egyletnek május 10-én a papi irodában közgyűlése lesz esti 8 órakor.

Az egyleti nyugtázásokat, helyszüke miatt, jövő számunkban folytatjuk.

TARTALOM: Ima. Barabás Lajos. — Sándor Mózes. (Arczképpel.) Váry Albert — Séta György negyvennyolczban. (Költemény.) Pap Domokos. — A székeleyleányok. Látó. — A Nők világa érdekében. O. T. W. S. — Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között. — Az ördög a hazugság atyja. Papnövendék. — A Budapesti Dávid Ferencz Egylet Boros György — Unitárius mozgalmak külföldön. — A dunántulról. Benedek Mihály. — Kegyes adakozások maroskörben 1901-ben. — Pályázat. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság. —

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.